

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio tertia. Vtrum paradisus terrestris fuerit locus conueniens
humanæ habitationi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

creantur: quia res institutæ sunt in perfecto statu. Sic enim institutæ sunt ut aliæ ex eis propagarentur. Propagare autem alteri ex se est rei perfectæ, anima autem quæ sit pars humanæ naturæ, non habet naturalem perfectionem, nisi secundum quod est corpori unita, ideo &c. Et huic concordat Philof. 2. Metaph. dicens quod causæ efficientes præcedunt factum: causæ verò formales nunquã, licet aliqua possit post corruptionem manere, ut anima intellectiua. Neque ratio cogit, quia illa quæ creantur non supposita materia ex qua, vel in qua propriè pertinet ad opus creationis quod præcessit opus distinctionis & ornatus. Quæ verò producuntur absq; materia ex qua, habent tamè materiam in qua, licet de eius potentia non educantur, sicut est anima, non propriè pertinent ad opus creationis, sed præcedunt in ipso quantum ad rationes seminales, per quas licet non acquirant esse, acquirunt tamen esse in materia saltem dispositiue.

8 AD argumentum in oppositum dicendum quod finis proportionatur principio per se, per accidens tamen non oportet. Et ita per accidens contingit animam remanere post corpus per defectum corporis, qui est mors, qui non potuit esse in principio creationis.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum paradisus terrestris fuerit locus conueniens humanæ habitationi.

Tho. 1. q. 102. ar. 1. & 2.

Tertio queritur de paradiso terrestris, Vtrum fuerit locus conueniens humanæ habitationi pro statu innocentie. & videtur quod non, quia temperatissima cõplexioni debetur temperatissimus locus, sed complexio humana est temperatissima, & maxime fuit in tempore innocentie, ergo debuit esse in loco temperatissimo. Paradisus autem terrestris videtur esse intemperatus propter excessum caloris, quia dicitur esse sub æquinoctiali, ut est torrida zona, ergo &c.

2 IN CONTRARIUM est quod dicit Damasc. quod paradisus est diuina regio & congrua eius qui secundum imaginem Dei erat habitatio vel conuersatio.

3 RESPONSI O. Videnda sunt duo. Primum est vtrum paradisus terrestris fuerit locus conueniens humanæ habitationi. Secundum erit de situ loci.

4 QVANTVM ad primum dicendum quod paradisus fuit locus conueniens homini. Quod patet, sicut enim Deus nihil facit frustra, sic nec deficit in necessariis. Sed homini in statu innocentie erant duo necessaria, ergo debuit ei prouideri de illis, prouisum autem fuit in paradiso terrestris, ergo &c. Minor probatur, quia homo in statu innocentie conditus est potens non mori, & ideo duo fuerunt ei necessaria contra duo ex quibus mors potest contingere naturaliter scilicet ab interiori per huiusmodi naturalis consumptionem, & ab exteriori per aeris intemperiem. contra primum prouisum est ei per eum fructuum lignorum paradisi: & maxime ligni vite. Contra secundum prouisum est per loci conditionem, fuit enim locus temperatissimus ut postea patebit.

5 QVANTVM ad secundum quidam dicunt quod paradisus est sub æquinoctiali, vbi est clima temperatissimum ex natura loci, quod probant quia ex proportionato accessu & recessu solis est temperamentum caloris & frigoris. Sed sub æquinoctiali est summè proportionatus accessus & recessus solis, ergo &c. Maior de se patet. Minor probatur, quia cum sit semper æquinoctiis in illo climate quantum moratur sol de die super hemispherium, tatum moratur de nocte sub hemispherio. Et confirmatur quia duæ sunt causæ caloris, vna accessus solis ad nos, alia mora eius quæ ambæ cõcurrunt in climate nostro in diebus æstiuis, quia tunc sol magis accedit ad zenith nostrum & prolixiores sunt dies noctibus. Et ideo tunc habemus excessum caloris. In climate tamen primo sub æquinoctiali, licet sit altera causa excessi caloris scilicet maximus accessus ad zenith eorum, secunda tamè deest propter equalitatem dierum & noctium, & propter magnitudinem circuli quem sol describit qui quanto est maior tanto in ipso motus est velocior, & minus moratur super eandem partem terræ: propter quod effectus eius minus firmatur.

6 Sed istud non videtur, quia si sub æquinoctiali esset clima temperatissimum, climata quæ ei magis appropin-

quarent, essent magis temperata, & quæ minus, minus. Hoc autem est falsum, quia secundum clima quod est ei propinquissimum, est valde intemperatum propter excessum caloris. In illo enim dicitur ab aliquibus esse Ethiopia quæ est regio calidissima, ut declarat cutis nigredo Ethiopum, & crispitudo capillorum. Item clima maxime remotum ab æquinoctiali est frigidissimum propter maximam distantiam à via solis, ut est vltimū clima, ergo clima sub æquinoctiali est calidissimum propter maximam approximationem ad viam solis, quod concedendum est: & hoc tenet Aristoteles. 2. Meteororum.

7 Ad rationem alterius positionis dicendum quod duplex est accessus solis ad nos, vnus secundum motum diurnum quo sol accedit ad hemispherium nostrum, vel recedit ab hemispherio nostro. Et hic accessus & recessus causat diuersitatem caloris & frigoris quo ad diem & noctem. Nam dies sunt calidiores noctibus cæteris paribus. Alius est accessus & recessus solis secundum motum proprii circuli quo accedit ad zenith nostrum vel recedit, & hic causat diuersitatem caloris & frigoris ad maiores partes temporis, prout æstas calidior est hyeme. Primum ergo accessus & recessus, qui est secundum motum diurnum, est valde proportionatus in sphaera recta sub æquinoctiali, quia semper ad æquatorem accessus recessus, & e conuerso, sicut bene arguebatur. Sed secundus accessus & recessus sunt valde improporionati, quia bis in anno sol transit per zenith capitis eorum, scilicet in puncto arietis & libere. Recessus autem est valde paruus, quia ad plus est per 33. gradus, & quinquaginta & vnum minuta, quæ est quantitas maxime declinationis solis. Et ideo ex hoc accessu notabili causatur notabilis excessus caloris propter notabilem refractionem radiorum solis, quæ semper est in illo climate ad angulos rectos, vel quasi rectos. Confirmatio etiam rationis exclusa est, quia vbi est maior accessus, ibi est minor mora super orizontem, & tamen videmus ibi maiorem calorem, ut patet in ordine climatum. Vnde ad causandum notabilem calorem sufficit notabilis accessus, non obstante quod mora eius super hemispherium nostrum sit minor quam aliis climatibus in diebus æstiuis. Nam in diebus hyemalibus est maior, plus enim facit ad actionem aliquam propinquitas agētis ad passum, quam mora agentis.

8 Quid dicendum est ergo, vbi est paradisus terrestris? Dicendum quod sub æquinoctiali, sed in monte eleuato super omnem altitudinem montium, vbi nec aquæ diluuii attigerunt. Est autem locus temperatus non ex natura climatis absolute, sed ex loci situ & altitudine. Reflexio enim radiorum solis in locis planis illius climatis, quum sit ad angulos rectos quomodoq; scilicet in punctis arietis & libere, qui tangunt æquinoctialem: quandoq; verò ad angulos quasi rectos in omnibus aliis, scilicet temporibus: causat ardorem nimium, & forte inflammat aërem, qui inflammatus & motus forte vocatur à scriptura gladius flammeus atque versatilis Gene. 3. Sed illa reflexio non attingit vsque ad altitudinem paradisi terrestris.

Aër etiam est ibi subtilis, & ideo minus incorporatur in eo calor, propter quod non est ibi excessus caloris, de excessu autem frigoris non est timendum, quum locus ille sit sub via solis. Per hoc patet responso ad primum argumentum.

9 ALIQVIBVS autem non placet hoc: sed dicunt quod impossibile est quod supra medium aëris, vbi est locus sempiternæ caliditatis, sit locus habitabilis propter excessum caloris. Quod declarant, quia Historiographi, & maxime Solinus dicit quod Philosophi ascendentes montem Olympum, secum deferrebant aquam in spongiis, ut possent caliditatem & siccitatem aëris existens in summitate montis infrigidare, & ingrossare, ut aër sic infri-gidatus & ingrossatus aptus esset respirationi: & si sic erat in monte Olympo, fortiori ratione sic fuisset in paradiso, si paradisus fuerit maioris altitudinis, quam Olympus, vel cæteri montes. Et ideo isti dicunt quod locus temperatus pro habitatione humana solum est circa terram sub medio interstitio aëris, qui est locus sempiternæ frigiditatis. Et ibi oportet ponere fuisse paradisum terrestris, non quidem sub æquinoctiali, propter intemperatum illius climatis aërem, sed alibi.

10. Quod autem aqua diluuii quae ascenderunt super omnes alios montes, non ascenderunt ad paradysum terrenum. Dicunt quod hoc fuit, quia aquae naturaliter sunt circa ima, & quod mons in quo paradysus terrenus est, excedit communem planiciem terrae plusquam triginta cubitis, secundum quam altitudinem aquae diluuii ascenderunt super terram, ideo ad paradysum aquae diluuii non ascenderunt. Quod autem ascenderunt super alios montes altitudine maiores fuit miraculum, ut dicitur ad hoc, ut purgarentur, quae in eis per habitationem hominum commissa sunt. In paradiso autem nihil erat purgandum.

11. Istud autem non oportet dicere, quia nunquam est recurrendum ad miraculum, ubi potest veritas saluari cum naturali cursu rerum. Non videtur autem secundum cursum naturae, quin super medium interstitium aeris sit locus conuenienter habitabilis, ita ut non sit ibi, neque excessus caloris, neque frigus: quia secundum cursum naturalem contraria manentia in suo excessu non situantur in medio. Quum igitur medium interstitium aeris sit locus frigiditatis non est probabile, quod immediate post ipsum sit locus cum excessu caloris, sed potius est ibi dare temperatum calorem antequam perueniatur ad regionem excessiue calidam. Quod autem dicitur de Solino, respondendum est de eo, & de caeteris Historiographis, sicut de caeteris Poetis illud quod scriptum est. Nam miranda canunt, sed non credenda Poetae.

12. Ad rationem principalem factam in arguendo patet responsio ex dictis, quia licet sub aequinoctiali quantum est ex natura climatis sit excessus caloris, tamen propter conditionem situs est ibi temperatum modo quo dictum est.

Sententia huius distinctionis, xviii. in generali & speciali.

In eodem quoque paradiso, &c. Superius determinauit Magister de productione viri. Hic determinat de productione mulieris. Et diuiditur in duas. Primum determinat productionem eius, quantum ad corpus. Secundum quantum ad animam ibi, quemadmodum mulieris corpus. Primum diuiditur in duas. Primum inquit vtrum fuerit mulier formata de costa. Secundum inquit modum formationis eius. Secunda ibi, solet etiam quaeri, vtrum de costa. Primum in duas. Primum docet quid scriptura de formatione mulieris tradat. Secundum concludit congruitatem formationis, ibi attendendum est. Secunda pars in qua inquit formationis modum diuiditur in tres secundum tres questiones quas mouet & soluit, quarum prima est circa principium materiale. Secunda vero & tertia circa principium actionis. Secunda ibi, illud autem sciri oportet. Tertia hic quaeritur, an ratio quae Deus plus. Haec est sententia & diuisio lectionis in generali.

2. In speciali sic procedit Magister. Et proponit primum mulierem de costa viri dormientis esse formatam vel fuisse, ut scriptura Gene. refert. Postea dicit mulierem de viro formari congruam fuisse, ut maior esset amor inter homines, & homo ostenderetur omnium aliorum hominum esse principium. De latere autem formata fuit, quia non ad dominium, vel ad feruitatem, sed ad societatem eius producebatur. De dormiente viro fuit producta, ad diuinam virtutis ostensionem, & fundationis ecclesiae mysticam significationem. Postea quaerit vtrum de sola costa, sine alterius materiae additione formata fuit mulier. Et respondet quod non fuit alia materia, quia sic magis deberet dici mulier de illa materia esse formata, quam de costa, quae multiplicata fuit virtute diuina ad totius mulieris formationem, sicut factum fuit de quinque panibus. Paulum post dicit quod angeli mulierem non formauerunt, licet ad formationem eius ministerium praebuerint. Postea quaerit vtrum in creatura fuerit ratio feminalis ad mulieris formationem. Et respondet praemittendo primum quaedam, scilicet quod rationes primordiales ab aeterno in Deo fuerunt, feminales vero creaturis inditae, licet non omnium rerum, sed quarundam: addit etiam quod illae rationes possunt dici primordiales aliquo modo. Tum quia rebus in prima creatione inditae sunt: Tum quia sunt quasi principia rerum ex ipsis producendarum. Subditque quod illa naturae liter sunt, quae ex ratione feminali fiunt, seu producuntur.

Quaestio I.

Illae vero sunt supernaturaliter, quorum causa tantum sunt in Deo. In rebus vero creatis est potentia, ut haec possint fieri, non tamen necessitas ut sint: ex his concludit quod formatio mulieris non fuit secundum causas feminales, sed supernaturaliter ex diuina virtute. Vltimo ostendit quod quidam posuerunt animam mulieris de anima viri esse propagatam. Alii vero ab initio cum caeteris animabus dicunt fuisse creatam. Sed secundum catholicam fidem creando infunditur, & infundendo creatur. Vnde beatus Hieronymus excommunicat eos qui dicunt animam esse ex traduce, ubi ponit autoritates, per quas multi errores circa productionem animae excluduntur. Et in hoc terminatur sententia, &c.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum Eva producta fuerit de costa viri, vel producta potuerit sine additione materiae.

Tho. 1. q. 92. ar. 3. ad primum. Et q. 119. ar. 1.

Henr. quod. 7. q. 9.

Circa distinctionem decimam octauam quaeritur primum de productione mulieris quoad corpus, vtrum producta fuerit de costa viri, vel producta potuerit sine additione materiae. Et videtur quod non, quia impossibile est totum aequari parti: Omne enim totum maius est sua parte. Sed costa Adae aequabatur secundum materiam alicui parti corporis mulieris, ergo non aequabatur toti materiæ corporis mulieris, fuit ergo necessaria in corpore mulieris aliqua materia, praeter materiam costae.

2. Item Deus non potest facere corpus mixtum sine materia, ergo pari ratione non potuit facere tantum corpus sine tanta materia, nec maius sine maiori. Et ex parua materia costae non potuit formari totum corpus, quod fuit multo maius costa, sine additione alterius materiae.

3. IN CONTRARIUM arguitur, quia indiuisibile additum indiuisibili non efficit aliquid maius (ut patet. 6. Physic.) sed materia secundum se est indiuisibilis, ergo additio materiae ad materiam non facit aliquid maius. Si ergo ante additionem materiae ad costam Adae non potuit ex ipsa formari corpus Euae, per eandem rationem neque post, cum per additionem materiae solius, nihil efficiatur maius.

4. RESPONSIO. Circa questionem istam sunt tres opiniones: vna quorundam dicentium quod non solum diuina virtute, verum etiam virtute naturae potest fieri de parte magnum absque rarefactione & additione materiae. Quod declarant ex tribus suppositionibus. Prima est quod in omnibus rebus naturalibus est dare minimum secundum naturam, ut minimam carnem, & sic de aliis. Et haec suppositio clare scripta est. 1. Physic. Secunda est quod elementa generantur ex se inuicem alternatim superiora ex inferioribus, & inferiora ex superioribus. Tertia est, quod superiora generantur ex inferioribus secundum multiplicatam analogiam, ita quod ex vno puillo terrae fiunt decem aquae, & ex vno aquae decem aeris. Et sic ultra. Et haec duo suppositiones clare habentur ex secundo de generatione. Quibus suppositis arguitur sic. Vnum minimum aeris potest conuerti in aquam per secundam suppositionem, ergo conuertitur in minimum aquae. Sed ex minimo aquae possunt fieri decem minima aeris per tertiam suppositionem, ergo de primo ad vltimum, ex vno minimo aquae possunt fieri decem minima aeris. Hoc autem fit absque additione materiae, & absque rarefactione, quia equum est minimum aeris, quod primo conuertitur in minimum aquae, sicut decem minima aeris, in quae minimum aquae conuersum est, & e contrario.

5. Sed haec ratio non valet, quia quantum in naturalibus sit dare minimum, puta minimam carnem (ut dicit prima suppositio.) Hoc tamen intelligendum est de minimo separato, & perse existente. Sic enim est dare minimum in naturalibus, ita quod in minori non saluaretur species, imo propter debilitatem virtutis statim resolveretur in corpus continens, sicut vult Arist. in lib. de sensu & sensato, quod modicus vapor infusus maiori statim resolveretur in continens: minimum autem coniunctum toti non est dare, sed quocumque paruo dato semper est accipere minus. Quum enim forma carnis extendatur extensione continui, sicut in continuo non est dare minimum, sic nec